1st International Congress on Future of Tourism: Innovation, Entrepreneurship and Sustainability - 2017

Ağrı İli Kırsal Turizm Potansiyelinde Etkili Olan Faktörler

Esra KADANALI [a] , Vedat DAĞDEMİR [b*]

[a] ekadanali@agri.edu.tr *Ağrı İbrahim Çeçen Universitesi, Ağrı / Turkey*

[b] *dagdemir@atauni.edu.tr Atatürk Univesity, Erzurum / Turkey*

Özet

Bu çalışmada, Ağrı İlinin kırsal turizm potansiyelinde etkili olan faktörlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla yöre halkı ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler faktör analizi kullanılarak yorumlanmıştır. Çalışma sonunda, kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik ondört değişken, dört faktöre indirgenmiştir. Elde edilen bu faktörlerin toplam varyansın %60,541'ini açıkladığı belirlenmiştir. Bu faktörler ise "Zayıf yanlar", "Fırsatlar", "Tehditler" ve "Güçlü yanlar" olarak adlandırılmıştır. Bu faktörlerin toplam varyansı açıklama oranları ise sırasıyla, %18.317, %15.300, %14.022 ve %12.902 olarak hesaplanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kırsal turizm, faktör analizi, Ağrı İli

Abstract

The objective of this study to evaluate the affecting factors on rural tourism potential of Ağrı province. For this purpose, a face-to-face survey was conducted with the local people. The data obtained from the survey were analyzed by using factor analysis. According to factor analysis, fourteen variables were reduced to four factors. It was found that four factors explained 60.541 % of the total variance. These factors were identified "Weaknesses, "Opportunities", "Threats" and "Strengths". The total variance explanation rates of these factors were calculated respectively, as 18.317%, 15.300%, 14.022% and 12.902%.

Key words: Rural tourism, factor analysis, Ağrı Province

Giriş

Tarım artık kırsal alanların gelişimi için tek ekonomik dayanak olarak değerlendirilmemektedir (Gülçubuk vd., 2010). Yeni ekonomik alternatifleri kırsal alana dahil etme imkanı, pek çok ülkenin kırsal alanlardan göçünü sınırlamaya yönelik strateji olmuştur. Böylece daha fazla çeşitlilikteki faaliyetlerden elde edilen gelirin ve yaşam kalitesini yükseltmek hedeflenmektedir (Calado et. al, 2011). Bu faaliyetlerden biri de kırsal turizm olarak ifade edilmektedir. Kırsal turizm, uzun süredir sosyoekonomik kalkınma ve kırsal alanların yenilenmesi için potansiyel bir araç olarak değerlendirilmektedir (Iorio and Corsale, 2010). Bu nedenle turizm pazarının önemli ve büyüyen bir sektörü olarak dikkate alınmaktadır (Mohamad et al., 2012). Kırsal turizmin, AB tarafından yapılan tanımını Şerefoğlu (2009), tatillerini kırsal alanda, kırsal mirası görerek ve kırsal yaşam tarzından hoşlanan insanların, arzusu olarak ifade etmiştir. Kırsal turizm sadece geziden ibaret olmayıp; yöresel yemeklerin, el sanatlarının, gelenek ve göreneklerin yaşatıldığı ve tanıtıldığı faaliyetler de olabilmektedir (Güney ve Göller, 2016).

* *Sorumlu yazar.Esra KADANALI*

** *Email: ekadanali@agri.edu.tr*

Kırsal alan olarak ifade edilen alanlarda, yörenin ekonomik, sosyo-politik, kültürel, tarihi, coğrafi, beşeri yapısına uygun olarak gelişen ve gelişmesi teşvik edilen kırsal turizm (Kuşat, 2014), kültürel miras turizmi, doğa tabanlı turizm / ekoturizm, tarımsal turizm gibi birçok turizm çeşidini de kapsadığı ifade edilebilmektedir (Irshad, 2010). Irshad (2010) kırsal turizm çalışmasında kültürel miras turizmi, doğa tabanlı turizm / ekoturizm, tarımsal turizm açıklamalarına yer vermiştir; Kültürel miras turizminin, geçmişi temsil eden kültürel değerlerin yer aldığı yerleri gezmek ve faaliyetlere yönelik deneyimleri amaçladığını, doğa tabanlı turizm yada Ekoturizmin (bazen rekreasyona dayalı turizm olarak adlandırılır) ise bitki ve hayvan yaban hayatı da dahil olmak üzere kırsala alanın tadını çıkarmak amacıyla doğal alanları ziyaret etme sürecini ifade ettiğini belirtmiştir. Doğa temelli turizm pasiftir; gözlemciler doğanın gözlemcisi olma eğilimindedir veya katılımcılar açık hava dinlenme veya macera seyahat faaliyetlerine katılarak aktif (son yıllarda gittikçe popülerdir) davranırlar. Kırsal turizmin üçüncü büyük biçimi tarımsal faaliyetleri dikkate alan tarım turizmi, agroturizm yada çiftlik turizmidir (Lobo, 2001, Akataran: Irshad 2010). Agroturizm ise bir çiftlik veya herhangi bir tarım, bahçıvanlık veya çiftçilik faaliyetini zevk, eğitim veya çiftlik faaliyetlerine aktif katılım amacıyla ziyaret etme eylemini kapsayan turizm çeşididir. Çiftçi pazarları, çiftlikler, yol kenarı tezgâhları ve kendi seçtiğiniz faaliyetler gibi çok çeşitli tarımsal faaliyetlerde yer almayı içerir. Çiftlik konaklamalarında ve diğer çiftlik ziyaretlerinde bulunmak; tarımla ilgili festivaller, müzeler ve diğer cazibe merkezlerini ziyaret etmek de agroturizm içinde değerlendirilmektedir (Dane, 2001: Aktaran: Irshad, 2010).

Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı Murat- Van bölümü içinde kalan yüksek Anadolu yaylasının devamı üzerinde yer alan Ağrı, kuzeyinde Iğdır, batısında Erzurum ve Muş, güneyinde Bitlis ve Van illeri ile çevrili olup Türkiye'nin doğuda İran sınırı yer almaktadır (Çetin, 2013). Ağrı ilinde merkez ilçe ile birlikte Doğubayazıt, Patnos, Eleşkirt, Diyadin, Taşlıçay, Tutak ve Hamur olmak üzere 8 ilçe bulunmaktadır (Çetin, 2013).

Ağrı ili sahip olduğu ekolojik özellikleri, kültürel mirası, doğası, endemik bitki örtüsü, jeolojik özellikleri bakımından alternatif turizm çeşidi olarak kırsal turizm potansiyelinin olduğu ifade edilebilmektedir. Doğubayazıt, Diyadin, Büyük ve Küçük Ağrı Dağları, Ağrı Dağı Millî Parkı, Meteor Çukuru, Doğubayazıt Sazlığı, (Şeyhli ve Gölyüzü Gölleri) Balık Gölü ve Sulak Alanı, Murat Kanyonu, Diyadin Kaplıcaları, Diyadin Travertenleri ve Traverten Köprüleri, Nuh'un Gemisi'nin Kalıntıları, Aladağ ve Sinek Yaylaları, Buz Mağarası, Meya Mağarası, Hamur Mağarası, Dambat İçmeleri, Doğubayazıt Sağlık Suyu (Fışkıran Sodalı Su) vd. İshak Paşa Sarayı, Ahmed-î Hani Türbesi başta olmak üzere çok sayıda Ören Yerleri ve Arkeolojik Değerler de başlıca beşeri ve kültürel kaynaklarını oluşturmaktadır (Kaya, 2016).

Bir yörenin halkının turizm faaliyetlerine ilgisi, bilgisi, beklentisi, algısının dikkate alınması önemli olmaktadır. Çünkü faaliyetler, bölgede yaşayan halkın gelirini başta olmak üzere sosyal, çevresel, kültürel yapısını etkilemektedir. Bu nedenle kırsal turizm potansiyelinin araştırıldığı çalışmalarda özellikle yöre halkının değerlendirmeleri önem arz etmektedir.

1. Literatür

Konuyla ile ilgili yapılan araştırmalarda daha ziyade kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesi ve geliştirilmesi, kırsal yerleşim yerlerinde turizmin gelişimini ölçme, yerel halkın yaklaşımının belirlenmesine yönelik çalışmalara rastlanmıştır. Kuşat (2014) tarafından yapılan "Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Bir Alternatif Olarak Kırsal Turizm Ve Türkiye'de Uygulanabilirliği" isimli çalışmasında, gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanların daha etkin bir şekilde kullanılıp kullanılamayacağını araştırmayı ve kırsal turizmin kırsal kalkınmada alternatif bir çözüm olup olamayacağını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Akbulak (2016) araştırmasında Ardahan İlinin kırsal turizm potansiyelini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla SWOT ve Analitik Hiyerarşi süreci metotlarını birlikte kullanmıştır. Güney ve Göller (2016)

yaptıkları araştırmada Misi köyünde yaşayan yerel halkın kırsal turizm konusundaki görüşlerini tespit etmek, turizmin bölge ekonomisine, çevreye ve kültürel yapıya olan etkilerini belirleyerek, sonuçları analiz etmiş ve yerel halkın kırsal turizme olan yaklaşımını ortaya koymuşlardır. Hashemi and Ghaffary (2016), araştırmalarında kırsal alanlarda turizmin gelişimini ölçmeye yönelik SWOT analizinden elde ettikleri 20 değişkenin ağırlıklı ortalamasını kullanarak bir indeks geliştirmişlerdir. Crott (2014) Florida'da yaptığı araştırmasında kırsal bölgelerdeki nüfus sayımı verilerini kullanarak, elde ettiği bulgulara göre, turizm gelişiminin kırsal toplumların yaşam kalitesini yükseltmek için uygulanabilir bir araç olduğunu önermiştir. Miller (2001), çalışmasında, tüketicilerin tatil seçiminde kullanabilecekleri göstergeleri geliştirmeyi ve daha sürdürülebilir bir tanıtıma katkı sağlamayı amaçlamış ve özellikle sürdürülebilirlik üzerinde durmuştur.

2. Yöntem

Çalışmada, araştırma bölgesinde yöre halkının kırsal turizm potansiyeline yönelik değerlendirmesi dikkate alınmıştır. Bu amaçla 5'li Likert tipi ölçekten oluşan sorular katılımcılara sorulmuştur. Elde edilen veriler faktör analizi kullanılarak yorumlanmıştır. Faktör analizi, birbiriyle ilişkili olan çok sayıdaki değişkeni indirgeyerek daha az sayıda anlamlı yeni değişkenlere ulaşmayı amaçlayan çok değişkenli bir istatistik olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2002). Literatürde, özellikle faktörler güçlü ve belirgin olduğunda ve değişken sayısı fazla büyük olmadığında, 100 ile 200 arasındaki örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu belirtilmektedir. Genel bir kural olarak ise, örneklem büyüklüğünün en az gözlenen değişken sayısının beş katı olması gerektiği de ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2002). Bu araştırmada dikkate alınan değişken sayısı 14 olarak belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü değişken sayısının beş katından fazladır. Bu yüzden faktör analizi için yeterli olduğu ifade edilebilir. Veri setinin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesinde, Bartlett testi ve Kaiser-Meyer-Olkin(KMO) oranı dikkate alınmıştır. Bartlett testi, korelasyon matrisinde değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek oranlı korelasyonlar olduğu ihtimalini test eder. KMO örnek yeterliliğinin ölçütü, gözlenen korelasyon katsayısının büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indekstir ve bu oranın 0,50'den büyük olması gerekir (Topcu ve Uzundumlu, 2012).

1.1. Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın temel amacı, sürdürülebilir bir kırsal kalkınma sürecinde Ağrı İlinin kırsal turizm potansiyelinde etkili olan faktörlerin değerlendirilmesi olmaktadır. Bu amaçla, Faktör Analizinden yararlanılarak yorumlar yapılmıştır.

1.2. Örneklem ve veri toplama

Bu çalışmada Ağrı İlinde yerel katılımcılar ile yüz yüze yapılan anket sonuçları çalışmanın birincil verilerini oluşturmaktadır. İkincil verileri ise TÜİK'den ve konu ile ilgili önceden yapılan çalışmalardan elde edilmiştir. Araştırmada örneklem, oransal örnekleme formülünden (Newbold, 1995) yararlanarak belirlenmiştir. Örneklemi elde etmek için TÜİK Adrese Daylı Kayıt Sistemi verileri kullanılarak 20 yaş ve üstü nüfus dikkate alınmıştır. Formül (1) deki p değeri populasyon içerisinde belli bir özelliğe sahip parçaların sayısıdır. Bu değer daha önceki araştırmalardan elde edilebileceği gibi sezgisel olarak da tahmin edilebilir. Çalışmada, kırsal turizmin tanımını bilme durumuna göre, bilenler p= 0,10 ve q değerini ifade eden bilmeyenler ise 0,90 kabul edilmiş, %5 hata payı ve %90 güven aralığında, anket sayısı 98 olarak belirlenmiştir.

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma^2_{\hat{p}_x} + p(1-p)} \quad (1)$$

n : Örnek hacmi

N : 20 yaşve üstü nüfus

$\sigma^2_{p_x}$: Varyans

p : katılımcıların seçilme olasılığı

Bulgular

Araştırmada ankete katılanların %69,3'ü erkek ve %30,7'si kadındır. Katılımcıların %30'u kırsal turizm kavramını bildiğini %70'i ise bilmediğini ifade etmiştir. Katılımcılara Ağrı ilinde kırsal turizm için en uygun ilçe/ köyün hangisi olduğu sorulmuş, %84 ile Doğubayazıt ve %10,7 ile Diyadin ilçeleri olduğu belirlenmiştir. %6.3'ü ise Taşlıçay, Hamur ilçelerinin yer aldığı diğer kırsal yerleşim yerlerini belirtmişlerdir. SERKA (Serhat Kalkınma Ajansı) TRA2 Bölgesi (Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars) 2014 – 2023 Bölge Planı'nda; "*Bölgenin doğal ve kültürel niteliği ile birlikte turizm talebinde oluşan eğilimler ile büyük bir potansiyel arz eden kırsal turizm olanaklarının geliştirilmesi amacıyla turizm ve rekreasyon faaliyetleri ile bunlarla ilgili hizmetlerin alt yapısının oluşturulması; tanıtım faaliyetlerinin etkinleştirilmesi;* Ağrı İli için özellikle Taşlıçay ve Doğubayazıt ilçelerinde, *potansiyelin daha fazla değerlendirilmesi amacıyla tanıtım faaliyetlerinin yanı sıra, temel konaklama ve günübirlik ihtiyaçların karşılanmasına yönelik girişimlerin destekleneceği ve yerel halkın temel turizm ve işletme konularında eğitilerek farkındalık seviyelerinin arttırılacağı*" ifadelerine yer verilmiştir (SERKA 2014).

Ağrı İlinde, yöre halkının kırsal turizm potansiyelinde etkili olan faktörlere yönelik değerlendirmelerini ifade eden gözlem ve kısmi korelasyon katsayılarını karşılaştıran KMO örnek yeterlilik ölçüt indeksi, 0.734 olarak bulunmuştur (Tablo 1). Barlett test değeri ve anlamlılığı değişkenlerin birbirleri ile korelasyon gösterip göstermediklerini sınar ve kullanılan verilerle faktör analizi yapmanın uygun olup olmadığını gösterir (Kızılaslan ve Kızılaslan, 2008). Çalışmada, Bartlett testi sonucunda anlamlılık değeri 0,05'den küçük olarak belirlenmiştir (Tablo 1). Faktör analizinde yöre halkının kırsal turizm potansiyeli değerlendirmesinde 14 ilgili değişkenin 1'den büyük Eigen-values değerleri dikkate alınarak, bu değişkenleri dört ana faktöre indirgenmiş ve bu faktörlerin toplam varyansın %60,541'ini açıkladığı belirlenmiştir. Ayrıca birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü faktörlerin özdeğerleri sırasıyla; 2,564-2,142-1,963 ve 1,806 olarak hesaplanmıştır.

Toplam varyansın %18.317'sini açıklayan ve bu faktörlerin birincisi olan F1, yöre halkının kırsal turizm potansiyeli değerlendirmesinde etkili olan ve yörede kırsal turizm potansiyelinde düzeltilmesi gereken taraflarına odaklanan zayıf yanlarını ifade etmektedir. Potansiyel kırsal turizm ziyaretçilerine yönelik tanıtımın yetersizliği, kırsal turizm potansiyeline sahip alanlarda konaklama yetersizliği, ilin göç vermesi ve yöre halkının potansiyelin farkında olamaması zayıf yanları olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla yörenin kırsal turizm politikalarında güçlendirilmesi gereken zayıf yönlere odaklanılması ve bu yönde stratejilere yer verilmesi önemli olacaktır. Benzer sonuçlar Akbulak (2016), Keskin vd. (2017) çalışmalarında da belirlenmiştir. Ayrıca SERKA TRA2 Bölgesi (Ağrı, Ardahan, Iğdır Ve Kars) 2014 – 2023 Bölge Planı'nda; Yerleşimlerin kalitesinin artırılması ve estetik niteliklerinin geliştirilmesi amacıyla

yöre kültür ve ekolojisine uygun mimaride, yöresel ihtiyaçları karşılayabilen, sağlık kurallarına uygun kalitede konut üretimi için arz-talep dengelerini ve alım gücünü dikkate alan örnek modeller geliştirileceği ve destekleneceği ifadelerine yer verilmiştir. Bu hususta, kırsal turizmin gelişmesi için potansiyeli bulunan yörelere öncelik verilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 1. KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		**0,734**
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	285,138
	df	91
	Sig.	**0,000**

Kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesinde, gelişime yönelik fırsatları içinde kapsayan F2 faktörü toplam varyansın %15,300'ünü açıklayarak kırsal turizm potansiyelinde fırsatlar olarak ifade edilmektedir. Yani yörenin kırsal turizminin gelişiminde fırsat olarak değerlendirilebilecek özelliklerin dikkate alınması kırsal turizm çalışmalarında ve hedeflerinde başarıya ulaşmada etkili olabilecektir. Konu ile ilgili yapılan bazı araştırmalar da mevcut sonucu desteklemektedir. Akbulak (2016) tarafından Ardahan İlinde yapılan araştırmada, Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA) tarafından hazırlanan ve Kars, Ardahan, Iğdır, Ağrı illerini kapsayan TRA2 Bölge Planında turizm potansiyeli ile ilgili olarak bölgenin markalaştırılmasının amaçlandığı ve bu çerçevede; Bölgenin turizm çeşitliliği potansiyelinin değerlendirilmesi, farkındalığının artırılması ve tanınırlığının sağlanması, turizm altyapısının iyileştirilmesi, turizm gelirlerinin artırılması şeklinde üç hedef belirlendiği ifade edilmiştir (SERKA, 2010).

Yörede kırsal turizmin gelişmesinde olumsuz özellikleri ifade eden F3 faktörü, toplam varyansın %14,022'sini açıklamaktadır. İlin güvenlik ile ilgili olumsuz imajı, sahip olduğu yayla ve geniş mera alanlarındaki tahribatlar ve kırsal turizm için gerekli altyapı eksikliğini kapsayan F3 faktörü "Tehditler" olarak adlandırılmıştır. TRA2 Bölgesinde yapılan bir araştırmada, yerel halk turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkileri bakımından Ağrı İlinin de içinde bulunduğu Bölgenin daha fazla turizm tesisine ihtiyaç duyduğunu; turizm yatırımlarının artırılması gerektiği belirtilmiştir (Işık, 2016).

Yörenin tarım ve özellikle hayvancılığa dayalı ekonomisinin olması, kırsal alanlarının rekreasyon çalışmalarına uygun olması ve nüfus yoğunluğunun az ve sanayinin gelişmemesi nedeniyle doğal zenginliklerin üzerinde önemli bir baskının olmaması F4 faktörünü ifade etmektedir. Toplam varyansın %12,902'sini açıklayan bu faktör "güçlü yanlar" olarak adlandırılmıştır.

Tablo 2. Ağrı İlinde Kırsal Turizm potansiyelinin değerlendirilmesinde etkili olan faktörler için dönüşümlü FaktörYükleri (Rotated Component Matrix)

Faktörler	**1**	**2**	**3**	**4**
Faktör1: Zayıf yanları				
Potansiyel kırsal turizm ziyaretçilerine yönelik tanıtımın yetersizliği	0,796			
Kırsal turizm potansiyeline sahip alanlarda konaklama yetersizliği	0,795			
Göç vermesi	0,719			
Yöre halkının kırsal turizmin farkında olmaması	0,701			
Faktör 2: Fırsatlar				
Zengin tarihi değerler		0,691		
Kalkınma ajansının destekleri (SERKA)		0,672		
Üniversitenin varlığı		0,648		
Geleneksel yaylacılık faaliyetlerinin sürdürülmesi		0,593		
Faktör3: Tehditler				
İlin imajı			0,779	
Yayla ve meralardaki tahribat			0,756	
Kırsal turizm için gerekli altyapı eksikliği			0,581	
Faktör 4: Güçlü yanlar				
Tarım ve özellikle hayvancılığa dayalı ekonominin olması				0,828
Kırsal alanların rekreasyon çalışmalarına uygun olması				0,666
Nüfus yoğunluğunun az ve sanayinin gelişmemesi nedeniyle doğal zenginliklerin üzerinde önemli bir baskının olmaması				0,605

3. Sonuç

Günümüzde kırsal kalkınmanın önemli bir lokomotifi olarak değerlendirilen kırsal turizmin geliştirilmesi, özellikle tarım ve hayvancılığın temel gelir kaynağı olduğu bölgelerde, alternatif gelir kaynağı olarak düşünülmektedir. Bir yörenin ya da bölgenin kırsal turizm potansiyelinin ortaya koyulmasında özellikle, yöre yada bölge halkının değerlendirmelerinin dikkate alınması, faaliyetlerin yaygınlaştırılması bakımından önemli olmaktadır.

Araştırmada, Ağrı İlinde kırsal turizm potansiyelinde etkili olan faktörlerin değerlendirilmesi, yöre halkı ile yapılan anketlerden elde edilen verilerin analizi ile ortaya koyulmuştur. Faktör analizi ile yörenin kırsal turizm potansiyelinde etkili olan faktörler, zayıf ve güçlü yanları ile fırsat ve tehdit olarak ifade edilebilen özellikleri, çerçevesinde dikkate alınmıştır.

Araştırmada, ilin doğa, tarih ve kültürel varlıkları, fırsatları olarak belirlenmiştir. Bu özelliklerinin kırsal turizm açısından değerlendirilebilmesi için doğası, kültürel özellikleri, tarihi değerleri doğrultusunda kırsal turizm rotalarının belirlenmesi önemli olacaktır. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ve Serhat Kalkınma Ajansı destekleri konaklama tesislerinin yetersizliği konusunda etkili olabilmektedir. Temel geçim kaynağının özellikle hayvancılığa dayalı olması nedeniyle, geleneksel yaylacılık faaliyetleri de kırsal turizm açısından, fırsat olarak nitelendirilebilmektedir. Araştırmada, İlde nüfus yoğunluğunun fazla olmaması ve böylece doğal güzelliklerinin bozulmaması da yöre halkı tarafından kırsal turizm potansiyelinin güçlü yanı olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma bölgesi için, kırsal turizm kapsamında, turizm değerlerinin tanıtımının yapılmasının yaygınlaştırılması ve turizm sektörü için nitelikli iş gücünün sağlanmasının kırsal turizm potansiyelinin zayıf yanlarının güçlendirilmesine katkı sağlayacağı ifade edilebilmektedir. Ağrı İlinin güvenlik ile ilgili imajının çeşitli turizm fuarları, festivaller ve üniversitenin faaliyetleri ile değişebileceği, çalışma sonucuna göre önerilebilmektedir. Ayrıca, "Türkiye 2023 Turizm Stratejisinde" alternatif turizm türlerine ağırlık verilmesinin, yörenin kırsal turizm potansiyelinin gün yüzüne çıkarılmasında, bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Bu amaçla, Üniversite öncülüğünde diğer paydaşlarla birilikte projelerin yapılması ve tarımsal yayım hizmetleri kapsamında yöre halkının konuya ilgisini ve bilgisini sağlamaya yönelik eğitimlerin verilmesi kırsal turizmin yaygınlaşmasında destek unsurları olarak önerilebilmektedir.

Kaynakça

Akbulak, C. (2016). Ardahan İlinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Sayısallaştırılmış Swot Analizi İle Değerlendirilmesi. Humanitas, 2016; 4(7): 1-30.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar Ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 32, 470- 483.

Calado, L., Rodrigues, A., Silveira, P and Dentinho, T. (2011). Rural Tourism Associated With Agriculture As An Economic Alternative For The Farmers. European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation Vol. 2, Issue 1, pp. 155-174.

Crotts, J.C. (2014). Objective Indicators of the Impact of Rural Tourism Development in the State of Florida. Journal of Sustainable Tourism, Vol. 1, No.2, 1993.

Çeken, H., Karadağ, L. ve Dalgın, T. (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm Ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 8 (1), 1-14.

Çetin, Y. (2013). Ağrı Kültür ve Doğa Varlıkları Envanteri. T.C. Ağrı Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Gülçubuk, B., Yıldırak, N., Kızılaslan, N., Özer, D., Kan, M. & Kepoğlu, A. (2010). Kırsal Kalkınma Yaklaşımları Ve Politika Değişimleri. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, 11-15.Ocak.2010. Ankara.
http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1297/325834.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Güney, D. & Göller, V. (2016). Kırsal Turizm Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımının Belirlenmesi: Misi Köyü Örneği. Turizm Akademik Dergisi, 3 (2), 25-36.

Iorio, M. & Corsale, A. (2010). Rural tourism and livelihood strategies in Romania. Journal of Rural Studies, 26, 152–162.

Irshad, H. (2010). Rural Tourısm – An Overvıew.http://www1.agric.gov.ab.ca/$Department/deptdocs.nsf/all/csi13476/$FILE/Rural-Tourism.pdf

Işık, C. (2016), Türkiye'de Turizm Harcamaları, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Sınır Testi Yaklaşımıyla Analizi. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 1(1), ss.1-8.

Işık, C. & Çalkın, Ö. (2016). Yerel Halkın Turizm Algısı: Tra2 Bölgesi Analizi. UJEAS, Vol. 1, Issue 2, December.

Kaya, F. (2016). Ağrı Dağı'nın Turizm Potansiyeli Ve Değerlendirme Durumu. Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 34, ss: 217-229.

Kızılaslan, N. & Kızılaslan, N. (2008). Tüketicilerin Satın Aldıkları Gıda Maddeleri ile İlgili Bilgi Düzeyleri ve Tutumları (Tokat İli Örneği). *U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 2008, Cilt 22, Sayı 2, 67-74.*

Kuşat, N. (2014). Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Bir Alternatif Olarak Kırsal Turizm Ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 10, Yıl 10, Sayı 2.

Lobo, Ramiro. 2001. "Helpful Agricultural Tourism (Agri-tourism) Definitions." Web site: http://www.sfc.ucdavis.edu/agritourism/definition.html

Miller, G. (2001). The development of indicators for sustainable tourism: results of a Delphi survey of tourism researchers. Tourism Management, 22 (2001) 351}362.

Mohamad, A. A., Lo, M.C. & Songan, P. (2012). Dimensionality of Communities' Belief Attitude toward Rural Tourism Development. British Journal of Arts and Social Sciences, Vol.6 No.2.

Newbold, P. (1995). Statistics for Business and Economics, Prentice-Hall, New Jersey.

Hashemi, N. & Ghaffary, G. (2016). A Proposed Su stainable Rural Developmen t Index (SRDI): Lessons from Hajij village, Iran. Tourism Management, 59 (2017) 130 -138.

Serhat Kalkınma Ajansı (2014), TRA2 Bölgesi (Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars) 2014 – 2023 Bölge Planı http://www.serka.gov.tr, Erişim tarihi: 2017

Şerefoğlu,C. (2009). Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü- 2007-2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan Ipard Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi Ve Beklenen Gelişmeler. Uzmanlık Tezi. T.C. Tarım Ve Köyişleri Bakanlığı Dış İlişkiler Ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı.

Topcu, Y. & Uzundumlu, A.S. (2012). Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Başarısızlığına Etki Eden Faktörlerin Analizi. Iğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Der. / Iğdır Univ. J. Inst. Sci. & Tech. 2(2,Ek:A): 51-58.